

Het belang van de speenleeftijd

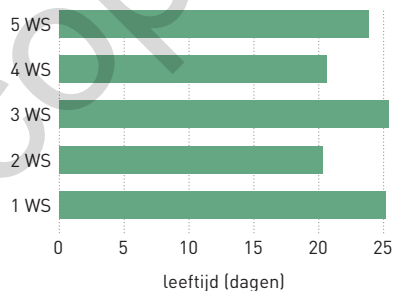
Mag het een dagje meer zijn?

Een jong van een wild zwijn wordt geleidelijk gespeend als het 3 tot 4 maanden oud is. In onze gedomesticeerde varkenshouderij ligt de speenleeftijd veel lager en meestal wordt er ook abrupt gespeend. Dat heeft heel wat gevolgen voor de gezondheid van de biggen.

Merel Postma, Universiteit Gent

In de loop der jaren zagen we over de wereld allerlei trends in de speenleeftijd, van extreem jong tot relatief oud. Ook nu is er tussen de landen vaak veel verschil. Zo werd in een onderzoek een gemiddelde speenleeftijd van 23,5 dagen genoteerd in België (variërend tussen 19 en 28), 24 dagen in Frankrijk (variërend tussen 19,5 en 34,5), 24,4 dagen in Duitsland (variërend tussen 19,3 en 32,6) en 35,1 dagen in Zweden (variërend tussen 28 en 49). De laagste speenleeftijd van 19 dagen werd genoteerd in België. Het gebruikte weekstelsel heeft vaak een grote invloed op de speenleeftijd.

Gemiddelde speenleeftijd per weekstelsel (WS)

De figuur, met gegevens afkomstig uit een onderzoek in 2014 in België, toont de gemiddelde speenleeftijden per weekstelsel.

De wetgeving

De minimale welzijnseisen voor varkens in de EU zeggen het volgende over de speenleeftijd: 'Biggen mogen niet gespeend worden voordat ze 28 dagen oud zijn, tenzij het welzijn of de gezondheid van de zeug of van de biggen in het gedrang komt. Biggen mogen wel ten hoogste 7 dagen vroeger gespeend worden wanneer ze naar gespecialiseerde voorzieningen gebracht worden. Om het overdragen van ziekten op de biggen zo veel mogelijk te beperken, moet de voorziening voor de biggen volledig leeggemaakt en grondig gereinigd en ontsmet worden voordat een nieuwe groep wordt binnengebracht. Ze moet ook gescheiden zijn van de voorzieningen waar zeugen gehouden worden.' Kortom, spenen moet volgens de wetgeving gebeuren op of na de leeftijd van 28 dagen. Alleen bij uitzondering en wanneer daarvoor de juiste omstandigheden gecreëerd worden, mag je biggen spenen op 21 dagen. Spenen vóór 21 dagen is nooit toegestaan.

Invloed op de biggen

Bij het spenen zijn er voor de biggen twee grote veranderingen: hun dieet verandert en ze ondergaan de stress van het spenen.

Normaal drinken biggen van een zeug met een normale/goede melkproductie alleen maar melk in de eerste 13 à 15 dagen van hun leven. Ze nemen weinig of geen voeder op. Als we dus spenen op 3 weken, heeft een big 'slechts' 1 week om te wennen aan de overschakeling van melk naar het nieuwe voeder. Terwijl bij een big normaal juist in de periode tussen 3 en 4 weken de opname van voeder sterk verhoogt. Bovendien kan een oudere big vaak veel efficiënter nutriënten opnemen, omdat zijn darmstelsel verder uitgerijpt is.

Het spenen gaat voor biggen ook gepaard met stress, omdat er veel zaken veranderen. Denk maar aan het verlies van de maternale bescherming, de verandering van de omgeving, het

© FOTO'S: MEREL POSTMA

Wanneer we biggen spenen, verandert hun dieet én ze ondervinden stress.

mengen met andere biggen, de verandering van het dieet en het eetgedrag. Bovendien krijgt de big ook geen afweerstoffen meer via de moedermelk. Biggen die op 3 weken gespeend worden, 'roepen/huilen' ook meer frequent na het spenen (3,6 keer/min.) dan biggen die op 4 weken gespeend worden (2,3-2,9 keer/min.). In een studie die spenen op 4 weken en op 7 weken vergeleek, bleek dat er bij spenen op 7 weken minder van het stresshormoon cortisol werd aangemaakt op het moment van het spenen dan bij spenen op 4 weken. Daarnaast vertonen biggen die vroeger gespeend werden meer ongewenste gedragingen zoals kauwen op staarten, zuigen op oren, willen uitbreken, duwen in de flank of buik, flankbijten en aanhou-

dend met de neus stoten. Biggen die ouder zijn bij het spenen, zijn natuurlijk ook zwaarder. Ze hebben vaak een efficiëntere groei en een lagere uitval. Bij een (te) jonge speenleeftijd kan je een speendip zien. Dat effect kan zich ook doorzetten naar de vleesvarkensfase, waardoor je bij het varken uiteindelijk een slechtere groei ziet in nagenoeg zijn hele leven. Onderzoekers stellen zelfs dat een big voor een optimale prestatie in de vleesvarkensfase een gemiddeld gewicht van 7,5 à 8 kg zou moeten hebben bij het spenen, waarbij minder dan 10% van de dieren minder dan 6 kg weegt. Dat is zeer lastig haalbaar wanneer gespeend wordt op 21 dagen, terwijl het wel haalbaar is bij spenen op 28 dagen. ▶

Voor een optimale prestatie in de vleesvarkensfase wordt een speengewicht van 7,5 à 8 kg geadviseerd, waarbij minder dan 10% van de dieren minder dan 6 kg weegt.

Wetenschap

Invloed op de zeug

Ook wat de productieresultaten van de zeug betreft, geeft later spenen vaak een voordeel in relatie tot haar volgende worp. Uit een onderzoek met Spaanse data blijkt een uiteindelijke economische verbetering van 6 euro per varken als er op ongeveer 28 dagen gespeend wordt in vergelijking met spenen op 21 dagen.

Antibioticagebruik

De hierboven beschreven studie, waarin varkensbedrijven in België, Frankrijk, Duitsland en Zweden vergeleken worden, bekeek ook het antibioticagebruik in de totale periode van de geboorte van een big tot het slachten. Bedrijven die biggen op een jongere leeftijd speenden, gebruikten vaak meer antibiotica, wederom omdat biggen bij spenen op latere leeftijd robuuster en weerbaarder zijn. Ze zijn dus minder vatbaar zijn voor ziekmakende kiemen en hebben minder antibiotica nodig. De Scandinavische landen, waar de speenleeftijd vaak hoger is, zijn ook de laagste gebruikers van antibiotica in Europa.

In een zeer recent project in Vlaanderen werkten 16 varkensbedrijven in een tijdsspanne van ongeveer 9 maanden aan een reductie van hun antibioticagebruik. In deze periode konden 7 van de 16 bedrijven zelfs het overgrote deel van hun varkens volledig zonder antibiotica aan het slachthuis leveren. Opmerkelijk was dat deze 7 bedrijven een gemiddelde speenleeftijd van 26 dagen hadden, tegenover een gemiddelde speenleeftijd van 23 dagen bij de 9 bedrijven die hun antibioticagebruik wel reduceerden. Ook hieruit blijkt dus dat speenleeftijd een grote invloed heeft op het antibioticagebruik.

De speenleeftijd is dus erg belangrijk voor de gezondheid van de biggen en hun latere prestaties als vleesvarken. De speenleeftijd speelt een grote rol in hun robuustheid en weerbaarheid, waardoor later spenen ook eraan kan bijdragen dat er minder noodzaak is voor een behandeling met antibiotica. ■

© MEREL POSTMA

Zorg voor optimale omstandigheden en een goed klimaat in de biggenbatterij.

Tips voor succesvol spenen

- 1** De wettelijke speenleeftijd ligt op 28 dagen. Hij mag zeker nooit minder dan 21 dagen zijn.
- 2** Wacht met spenen tot de biggen een voldoende hoog gewicht hebben: bij voorkeur 7,5 à 8 kg, zeker niet onder de 6 kg.
- 3** Biggen die pas na 25 dagen gespeend worden, groeien over het algemeen beter, zijn robuuster en minder vatbaar voor ziektes. Daardoor zullen ze minder antibiotica nodig hebben.
- 4** Zorg ervoor dat de biggen alvast spenvoer opnemen vóór het spenen.
- 5** Beperk de stress rondom het spenen. Laat de biggen zo mogelijk nog enkele dagen in het kraamhok zitten.
- 6** Optimaliseer de omstandigheden en het klimaat in de biggenbatterij.